

ԿԵՂԾ ԲԱՐԵԿԱՄՆԵՐ

Օտար առևետրական աները և ընկերութիւնները կամաց-կամաց իրանց ձեռքն են գցում բագուի նաւթային արդիւնաբերութիւնը: Խնչպէս յայտնի է, թուրքը դրամատէր թաղիեվի հարուստ հանքերը և ընդարձակ գործը անցել է այժմ անդիմական մի ընկերութեան ձեռքը: Իսկ Յօնշելի Աման խոշոր կապիտալիստը վաղուց է արդէն բուն զբել Բագուի նաւթաշրջանում: Շուտով, ինչպէս լսում ենք, Նիքանի, Բուժագործների և ուրիշ դրամատէրների նաւթահօրերն էլ իրանց գործարաններով կը ծախվեն օտար կապիտալիստներին, և այդպիսով տեղական արդիւնագործողները կամաց-կամաց յետ կը մղին և նրանց տեղը կը բռնեն և կը հաստատվեն օտար երկրից եկած եւրօպացի ֆիրմաները: Այդ երեսոյթի դէմ ոչ մի առարկութիւն չէինք ունենայ, եթէ օտար կապիտալները և արդիւնաբերողները սկսում լինեին մեղանում մի բոլորովին նոր, մեզ անծանօթ գործ և այդպիսով ծառայում լինեին իրեւ օրինակ տեղական կապիտալիստներին, և իրերեւ խթան նրանց գործունէութեան համար: Այդպէս էր մի ժամանակ Նօրել, որ կերպարանափոխեց նաւթային գործը մեղանում, մոցնելով նրա մէջ ամեն տեսակ կատարելագործութիւններ: Բայց այժմ բոլորովին այլ նպատակներ կան... Հասկանալի է, որ ներկայ պայմանները, որ պետութեան խնամքը ուղղված է դէպի սահմանագլուխների զարգացումը: Միլիօններ են ծախսվում այդ տեղերը ծածկելու երկաթուղային ցանցով, ինեւլու նաւահանգիստներ, նաւակառուցիչներ և ուրիշ տեսակ յարմարութիւններ. մինչդեռ նոյն այդ միլիոնները գլխաւորապէս վերցվում են կենտրոնական վելիկօրօս ժողովրդից: Ժամանակ է, որ այս վերջինը փոքր ինչ հանգստանայ այդ անվերջ զոհորութիւններից և փոքր ինչ շահճի իր պատմական նահատակութեան, պատերազմական ծանր զրկանքների միջոցով ձեռքբերած պտուղներից: Ապա թէ ոչ, գուրս է գալիս, որ ամբողջ ժամանակը, Յօփիաթագուհու օրերից սկսած, մենք կուել ենք ոչ թէ, մեզ համար, այլ հայերի, հրետաների, յոյների, գերմանացիների նման խառնիձաղանձ ամբոխի բարեկեցութեան համար, որոնք իրանց ձեռքն են գցել հարաւի բոլոր հարսաւութիւնները: Արգեօք վելիկօրս ժողովրդի շահերի այդ տեսակ պաշտպանութիւնը մի ծազրչէ այդ ժողովրդի վրա. արգեօք այդ ժողովրդի իսկական ներկայացուցիչը մի ժամանակ բարձրաձայն չի գատապարտի իրան բարեկամ ձեւեացողներին ասելով. „Դուք, պարոններ, որ վերցրել եիք ձեր վրա զեկավարողների և առաջնորդողների դեր, դուք գաւաճան եիք, և կամ հակառակ

բում վնասվողը և զրկվողը մի առանձին
անհատ չէ, մի սահմանափակ հողի վրա
ապրող ժողովուրդ չէ: Վնասվում են ընդ-
հանուր, նոյն խոկ պետական շահերը: Զուտ
արդիւնքը, որ տալիս է գործը, փոխանակ
մնալու պետութեան մէջ ապրող ժողովրդի
ձեռքում, գնում է ուրիշ երկիր, և այն
ձեռնարկութիւնները, որոնք կապված են
արդիւնագործութեան հետ, կամաց-կամաց
պէտք է ընկնեն օտար կապիտալի ազգե-
ցութեան տակ: Չարաչար սխալվում են և
շատ անհեռատես են այն անձինք և հրա-
պարակախօսները, որոնք չեն կարողանում
ըմբռնել պետական ընդհանուր բարեկեցու-
թեան և տնտեսական առաջադիմութեան
գաղափարները և զբաղված մանր մունք
դասակարգային կամ ազգայնական խորու-
թեան վէճերով, աւելի էլ նպաստում են
օտար կապիտալի տիրապետութեան մեր
երկրում և մեր խոշոր արդիւնաբերու-
թեան մէջ, կարծելով թէ պետութեան
ծայրերին վնասել՝ կը նշանակի օգնել
կենտրոնին: Օրինակ, ահա թէ ինչ էր ա-
սում նորերս „Новое Время“ լրագիրը մի
յօդուածում, որ նուիրված էր Ռուսաս-
տանի կենտրոնի և ծայրերի զարգացման:

գէպօւմ՝ կատարելապէս տգէտ: Ա

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Օ Բ Է Յ Յ Օ Ր
XXIX

Պարսկահայերը մի լրագիր միայն ունեին՝
«Շալիղ», այն էլ գաղարեց, և այզպիսով Պարս-
կաստանի հայոց անազին կօլոնիան այժմ չունի
և ոչ մի հատ պարբերական հրատարակութիւն,
չը նայած որ Թավրիզում, Թէ՛րանում, նոյն խոկ
Սալմաստում այնքան ինտելիգէնս ոյժեր կան,
որ կարող էին պահել մի համեստ լրագիր, նուրի-
ված տեղական գործերին:

Ամերիկայի և Եւրօպայի հայոց կօլոնիաները,
ճշմարիտ է, այդ կողմից աւելի բազգաւոր են,
ունենալով թւով շատ պարբերական հրատա-
րակութիւններ, բայց, տարաբազաբար, այդ ը-
րատարակութիւնները ուրակութեան կողմից
այնքան աննախանձելի, թոյլ և անբովանդակ
են, որ երբէք չեն կարող բաւականութիւն տալ
հայոց կօլոնիաներին, մանաւանդ այնպիսի եր-
կիրներում, ուր կայ մտաւոր անազին շարժում,
շատ ծաղկած մամուլ և հարուստ գրականու-
թիւն: Թէրթելով այդ հրատարակութիւնները,
մարդ պաշում է, չէ կարող հասկանալ թէ ինչ-

կուայնել: Նա իմ ընկերն է, ես լաւ եմ ճանաչում. մի անգամ նա ունել հինգ կապիկ. մեծ փող էր տուել, առել և ամբողջ օր ծիծաղում էր, տեսնելով նրանց հանաքանելը:

սամ բզգ սրբ ՅԱՄԴ Պատրիարքութեա ԵՐԵՎԱՆԻ ՀԱՅՈՒԹ Պործը Պարսկաստանում, կը վերադասնայ և կը մնայ այստեղ, քո ձեռքի տակ: Մի քանի թե՛թե գործեր կան:

Զանիկառծ նա ընդհատեղ իր խօսքը մի բարձր

Յրկու բէկերը սկսեցին հաստատել Հասան-փաշայի կատարեալ անպիտանութիւնը: Նրանք գիտելին, որ Ֆէմի-փաշան սաստիկ թշնամութիւն ունի նրա հետ և ամեն կերպ աշխատում է բռնել նրա տեղը:

—Նազիլը մեր ձեռքից չի պրենի, դա այն-քան պարզ բան է, ինչպէս այն, որ հիմա երեկոյ է և մենք Սիւլվյաման թէկի հիւրերն ենք, շարունակեց փաշան աւելի սանձարձակ պարենիսկոտութեամբ:—Հասան-փաշան իրան էլ կը տեսնէ, ատամները, կզակը ցնցվում էր անլուսապ և նութիւնից:

—Այստեղ էլ կայ աւաղակ, մի ինչ որ գեաւուր, հա... Ասում են թէ նա միաք ունի օսմանեան սկետութիւնը ամբողջովին կործաննէլ...

Դիմադր փարակեց ամենքին, և երբ վերջա

Ծիծաղը վարակոց ասոսքրու, ու սրբ զրչացաւ, փաշան լուրջ կերպով շարուանակեց.
—Մի օրը բաւական է, որդի, աւել ժամանակ գործ դնելը մեղք է։ Կոչնչացնես աղուեսի բոյնը, մի վրդովվիր, եթէ Ալլահը օսմանեան առիծների առաջ մի-մի էլ աղուէսներ է հանում... Ի հարկէ, նրան կը բանես, ինչպէս ըստ

— „Ա խելք է, որդիվ, քաջութիւն է... Մենք մի տարրվայ ընթացքում չենք հասկանայ այս, ինչ նա կարող է ըմբռնել մի ակնթարթում։ Մի ահագին երկիր նուածեց նա, Ատրպատականից սկսած մինչև Գաղպատան, և միթէ չէ հասկանում թէ ինչ պակասութիւններ կան։ Սպասեցէք, ամեն ինչ կը գրատիի։ Մեր այս բանակը, Միւլէյ-

էլիս կարելի է մաքի այդ աստվածան աղքատ և խոճուկ արտայացառվթիւններ ցոյց տալ մանաւանդ որ շըջապատող հանգամանքները կատարելապէս նպաստաւոր են:

Երբ Պարսկաստանում հրատարակվող լրագիրը չէ զարգանում, հարցեր չէ գտնում արծարծելու, աղքատ է բովանդակութեամբ և վերին աստիճանի զգոյշ—այդ հասկանալի է, որովհետեւ արևելքի այդ քնած երկիրը իր մեռելութեան մէջ ամեն ինչ խեղդում, թմրեցնում, կաշկանդում է. բայց երբ այդպիսի մի երեսոյթ տեղի է ունենում եւրօպական կամ ամերիկական մտաւոր կենտրոններում, ուր խմբված են հայկական ահազին կոլոնիաներ, շըջապատված մտաւոր. գործունէութեան բարոր վարմարովթիւններով—այդ արդին դառնում է անհասկանալի, այլ և անհերքելի ապացոյց այն մարդկանց անընդունակութեան, որոնք գրաւվում են առանձին լրագիր հրատարակելու մին ցանկութեամբ, երևակայելով որ եթէ մի քանի շաբաթով կամ մի քանի ամսով հայերէն մի լրագիր լոյս տեսնի՝ նորից դատարելու համար, դա նշան է հայոց մտաւոր առաջադիմութեան կամ գիտակցութեան...

ՍԵԿ Հարկաւոր չեն նոր-նոր անսուններ և կամ մի քանի շաբաթով երևացող և նորից անհետացող օրդաններ, լըցրած ճոռոմաբանութիւններով և ինքնագովական նկարագիրներով։ Իրանք միայն երեխան էր ին կարող են գուարձացնել։ Խակ համեստ կօրծիաները և ուն խան է ու քեն։

ու ծանրանում, որ դրաից կվազի համար անկարելի է լինում առանց դժուարութեան չնչել այդ օդը... Այդ անցարմարութիւնների վրա՝ երեկոյանները աւելանում է նաև վաստ լուսաւորութիւնը, որ շատ խանգարում է կամոնաւոր թերուանութեանը։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

0 0 8 0 0
XXIX

XXIX

Ապրսկահայելը մի լրագիր միայն ունեին՝
աւկլղ», այն էլ գաղաքեց, և այդպահով Պարս-
ստանի հայոց անագին կօլոնիան այժմ չունի
չ մի հաստ պարբերական հրատարակութիւնն,
նայած որ Թավշիկում, Թէջրանում, Նոյն խոկ-
լմաստում այնքան ինտելլիգէնսա ոյժեր կան,
կարող էին պահել մի համեստ լրագիր, նոռիր-
ժ տեղական գործերին:

Ամերիկայի և Եւրօպայի հայոց կօլօնիանոր, արթա է, այդ կողմից աւելի բազգաւոր են, ենալով թւով շատ պարբերական հրատակովթիւններ, բայց, տարաբազմաքար, այդ հրատարակութիւնները որակ ուժեա ան կողմից գրան անսախանձելի, թոյլ և անբովանդակոր երբէք չեն կարող բաւականութիւն տալ այց կօլօնիաներին, մանաւանդ այնպիսի երեսներում, ուր կայ մտաւոր ահազին շարժում, ու ծառանած մամուլ և հարուստ գրականու-

ա ծաղկած մամուլ և հարուստ գրապահուն: Թերթելով այդ հրատարակութիւնները, բոլոր ապշում է, չէ կարող հասկանալ թէ ինչ-

թիվլիսի «Էժանագին ընթերցարանում» պատրվա կացրած մի յայտարարութիւն կայ, որով խնդրվում է յաճախորդ ընթերցազներից՝ գրել թղթի վրա իրանց կարծիքը թէ՝ արգեօք ինչ լրագիր, կամ ամսագիր, կամ զիրք ցանկալի է, որ ընթերցարանը բերել տայ: Օգուստ քաղելով այդ առիթից՝ հարկ ենք համարում մի քանի խօսք առել առնասարակ ընթերցարանների և ընթերցանութեան համար առացգող պարբերական հրատարակութիւնների մասին: Թիվլիսում կայ երկու էժանագին ընթերցարան, ուր յաճախորդները բացառապէս հայեր են. մէկը Բարեգործական ընկերութեան ընթերցարանն է (գրադարանով), որի մուտքը արժէ 2 կ., միւսն էլ վարուց յայտնի «Էժանագին ընթերցարանը» (նոյնպէս փոքրիկ գրադարանով), որի մուտքը գարձեալ երկու կոսէկ արժէ: Բացի այդ երկու յիշածներից՝ կան որիշ էժանագին ընթերցարաններ էլ. Հաւաքարարում ևս բացված է «Էժանագին ընթերցարանի» ճիւղը, բայց դրանց մասին խօսելը թողնում ենք, որովհետև ծանօթ չենք նրանց գործունելուն:

Թէ Բարեկործական ընկերութեան և թէ էժանագին ընթերցարաններում յաճախորդները մեծ մասամբ ցերեկն են լինում, խակ երեկոյեանները՝

Է այդքան վիզվել: Քանի անդամ եմ ուղեցել ցոյց տալ նրան թէ դատարկ, ոչինչ բան է նա: Ասում են թէ շատ քաջ մարդ է: Թող ինձ էլ ցոյց տայ այդ քաջութիւնը...
Ա ճան, Ու եւսման-ուի, առասպես զի՞մի

—Աման, Սլույսման-բէկ, աղաղակեց Ֆէմի փաշան և ձեռքը դնելով բերանի վրա, ցոյց տուեց, որ չը պէտք է այդպիսի բաներ խօսել։ —Քնացրո՞ւ, որպի, փափուկ բարձեր դիր գլխատակին, որ ոչինչ չը հասկանայ... Բանը պէտք է ցէմի-ջնեմի-փաշան, որ առժամանակ լուսում էր ջահիլներին, անհամբերութեամբ ձեռքերը միմեանց զարկեց. ամենքը լուեցին, խակ նա ասաց.

— Ասելը հեշտ է, բայց կուզելի տեսնել թէ մը ուրիշը ինչպէս կը համբերեր, եթէ իմ տեղը լի- թէ ինչ պէս է անել: Վկայ է մարդարէն, նա

Նէր: Այս անհաւատները, չը նայած որ պիզդ, քոսոտ չներ են, քիչ բան են համարում այն, որ թողնում ենք ապրել երկնքի տակ: Խնչպէս չը կատաղես: Այստեղի մէջիքի տանը ոչ ոք չը կայ, մի կին է միայն, բայց ինչ կին... Կր հաւատան, իր մատների պէս է ճանաչում բոլոր գիտաւոր-ներին, հասկանում է որ ոչնչացնել ամենքին մի՛ և նոյն է թէ մի բուռը ջուր խմել: Բայց ձմեռ է գալիս, մեր զինուորները ցրված են գիւղերում, միմեանցից հեռու են: Գարունը... հա,

սր զիս է սլայմ, բայց լուս զիսն զը հաւառակ, այն աւագակը օրա հրամաններով է շարժվում...
—Ի՞նչ ես ասում, բացականչեց Վէլիք-բէկը:
—Հաստատ բան եմ ասում: Զիլանցիների կո-
տորածի մասին նա ինձանից շուտ լուր ստա-
ցաւ: Աւագակը մարդ էր ուղարկել նրա մօտ,

այն ժամանակ ինչ ուզում ես: Եւ վստահ եղիք,
որպի, գու կը լինես այդ գործի գլխաւորը: Ես
չեմ վերադառնայ, Արդպատականից ուղակի-
կերթամ Տրավիզօն: Եւ զիսեմ, իմ տեղը կը
բանես գու. այսուեղ ամեն ինչ վերջացնելուց
հետո ու մասս ես:

լ զ գիտեմ ինչ նոր հրամաններ է ուղարկել այդ
կինը աւագակին. այսքանը յայտնի է, որ Արա-
բերին նա յետ է դարձրել մեծ զգուշութիւննե-
րով, որպէս զի ոչ ոք չիմանայ: Եւ իրաւ, մենք
չիմացանք:

Վէլ-բէկը այժմ բոլորովին կատաղեց և, ըստ-
հաւաելով Սիւլէյման-բէկին, զբականապէս ասաց,
որ ինքը չէ հաւատում:
— Ի՞նչպէս չը հաւատալ, պատասխանեց Սիւ-
լէյման-բէկը.—այս ամենը մնող պատմել է մէ-
կըի կնոջ որդին, մի զգուելի տղայ, որ միայն
այդ չներին է արժանի...
— Ես կը կապէի այդ կնոջը և կը տայի մեր

թիւ բարիքներ էր ցանկանում իր մէծերին: Փա-
շան շողովորթութիւններից խաղոյն հաղում էր
նա շարունակ հաւատացնում էր, որ իր խօսքը
հաստատ է, մինչև անդամ վկայ կանչեց իր
սպիտակ թեղերը: Նրա օգնականները նոր էին
լսում այդ լուրջը: Նրանք Սիւլէյման-բէկից պա-
կաս չուրախացան: և հիացման, գովասանքներին
վերջ չը կար:

Յանք բոլոր դիմումները և առաջարկեանները պահպանվեան, որ թէ Բարեգործական կամ ընկերութեան և թէ էժանապին ընթերցարաններում ստացվում են այնպիսի պարբերական հրատարակութիւններ, որոնք պահանջ չեն ընթերցագործների համար և, այդ պահանձմառով մնու են մեռած թուղթ: Չատ հեռու կը տանի մեան հարցը, թէ՝ ինչ է պատճառը, որ հրատարակութիւններից մի քանիսը կարգացվում են, ու քանիս՝ ոչ մեռք վերցնում ենք միայն բեոյթը, ինքն բառ ինքեան: Եւ եթէ մի քանեղութիւն յանձն առնենք մտածելու, թէ՝ ինտեսակ ընթերցանութեան պահանջ է զգացվում մեր մէջ՝ մեզ համար կը պարզվի, այդ պահանջը՝ գիւրամատչելի հրատարակութիւնը—մանաւանդ ժանապին ընթերցարաններ յաճախող մասը—ով շատ հեռու է գիւրարամատչելի գրվածքներ կադալու կարողութիւնից: Այն ինչ առօրեայ կեա քի պահանջների և իննորդների մասին՝ հական ալի և պարզ ոճով գրութիւնները մնան առաջեամբ կարգացվում են: Տուեք ընթերցող հասարակութեանը որքան կարելի է շագրքեր, ամսագիրներ և օրաթերթեր այնպիսի բոլանդակութեամբ, որ ամեն տեսագիտական, գրականական և կինսական իննորդներ արծարծված լինեն նրանց մէջ՝ հանր մատչելի և պարզ եղանակով ընթերցող հասարակութեանը գիւրբարմբունելի ոճով:

—Միայն պէտք է Մուստաֆա-վիշչայի ազգ
լաւ երևալ: Քնացրու, որդի: Հօ այսուղ
մենք չը պիտի պատերազմ մղենք. բաւակ
է մեր գործերի մի փաքըիկ զբօսանք... ի հար
սա չէ նշանակում թէ էգուցվանից դու կն
պիտի դառնաս: Ալլահը չանէ: Ոյցեան էլլի ք
է. Եղիք խիստ, հսկիր. բայց մեծերը թող քն
այնպէս իմանան թէ մենք դործ չունենք նրա
հետ: Թող... Փոթորկից առաջ միշտ հանգատ
թեն, և տեսառ:

Այդ միջոցին երկու մարդ ներս բերին ըն
րիքը պղնձի մնձ մատուցաբանների վրա կ
տած էր վխաւը, իսկ նրա շուրջը շարված
խորոված փասխաներ: Տանտէրը ներլուսթ
խնդրեց, աղաչեց որ քիչ չը համարեն իր համեմ
ընթրիքը և վերջ տուեց խօսակցութեան, յա
ներու որ ինքը երբէք չի յանդանի դուրս

Սուստավա-փաշայի հրամաններից:
Սինչեռ մեծերը ուսում էին, դրաւմ ամբ
զիւզը կերպերիւմ էր զինուորների ձեռքով։ Խ
զարկում էր ամեն մի անմիւն։ Ինչ որ գու
վում էր, աիրոջը չէր։ Դիւղից զուրս, խարոյի
րի մօտ, հաւաքվել էին բաւական թւով ոչխ
ներ, այծեր, երինչներ. բայց չը նայած որ
զից խւած սախարը այդքան առաստ էր, մի
կէս գիշեր շարունակվում էին բնակիչների ս
սակելի տանջանքները։ Պահանջը միայն ու
լեղէնին չէր վերաբերում։ Ամբողջ աշխարհը
տէր, որ երբ Ալլահի զինուորները ոտ են դն
մի գուղի մէջ, գեաւուզները պարստաւր են
մանալ, որ իրանց հարստութիւննը, իրանց բ
գեղեցիկ բաները պատկանում են նրանց։ Ա
հի զինուորները պիտի կշտանային, և կշտանա
յետոյ սիստի քէֆ անէին գեաւուզների կան
ու ազգիների հետ։

ՀԱՅՈՑ ՆԵՐԿԱՅԱՅՈՒՄՆԵՐԸ ԲԱԳԻՈՒՄ

Արանսավական համարի երկերը երբեք
պնտում իրանց նշանակութիւնը և հետ
ավիւնը: Մօլիէր ամսպիսի հեղինակների
նաք գրել են բոլոր ժամանակների համար:
երպիծաբանութեան նիւթ է դարձրել մ
յին այնպիսի արատներ և արժանաւորութ
ո, որոնք կան, քանի գոյութիւն է ուն
բոլը, և թերես մնան միշտ, իբրև մարդկա
կի անխուսափելի յատկութիւններ, որոնք
ում են միայն իրանց արաւայատութեան
և էլ մեծ գանգազութեամբ: Ալոքէն հարի
ու տարբներ են բաժանում մեզ Եւրոպաց
ցին կօմիկց, բայց նոյն արատները ախ
տախասավաշարմունքները գոյութիւն ունե
նոց ամբողջ զօրութեամբ: Մեր ժամանա
ւմ ևս վիստում են ծօրժ-Դանդէններ, ո
չշուից գուրս են գալիս յարմարել, մօտ
ապէս կոչված՝ բարձր շրջաններին և եթ
որաւոր է ապգակցութիւն և խնամու
ստամել դրանց հետ: Միայն մի տարբ
ուն կայ: «Բարձր» կոչված շրջանների
մին այժմ լայնացել է: Եթէ Մօլիէրի ժ
ոկ բարձր շրջան կաղմում էր կալու

Եր աղնաւականութիւնը, այժմ դա թէեւ թէլ է, բայց նշանակութիւնն է ստացել մի և վել ընդարձակ շրջան, որն անվերջ չար ում է անել, և որի սարբերութիւնը և աւորութիւնը կազմում է՝ դրամբ: Մի առանց հանդիսանալով նախկին կալուածութեան, անսեւսականն աեսակէտից, առ ևս ում է նոյն յարաբերութիւնները ստեղծել աստաւոր գասակարգի վերաբերմամբ, ինչ ուած վերաբերում էր աղնաւականութիւնը հետ միասին և իրան—դրամատէր դասին: Ժամանակները փոխվել են. Mutantura, ապա մուտամուտամ է առաջ առաջ ունի անձ արելի է վերաբերել և գասակարգերն, և ողմից ով գիտէ պատմական էվոլյուցիան հասցնի: Այժմեան պլուտոլիրատը և նրանը նոյնպէս աշխատում են վքվել լարօն դը Սթանլիլ և մագամ դը Սթարբերութիւնը նրանումն է միայն, որ իրանց արժանաւորութիւնները ապաման, իրանց նախնիքների վրա են հառում (որդեն Ռիմը սպասի), իսկ վերջ բամի, զուտ դրամի: Այս «նորամուծութիւննեմացնում» Մօլիէրի սատիրայի նշանակութիւնը կաղը իսաղին, պիտի նկատենք, որ գերաները, ըստ երեսոյթին, լաւ չեն ըմբռնում, իսկ իրեն են ներկայացնում: Համաձարի գեղագական նրբութիւնը պահանջում է խորը սատիրութիւն և գեղ էլի շատ բան... Ըստ

Սակայն այս գիշեր նրանք բախտ չունեցաւ առաջնորդի մարազներում, թոնիրների հարիւր ու մի անանուն պուճախներում ի վել էին հարսերը, աղջիկները, նոյն խակողաները, տներում չեր մնացել գեղեցկորդ գաղանային կիրք զրդուեր։ Շատերը հէին գիշերց, ծածկվել էին կալերի մօտ, բռում, քարերի մէջ։ Անանային գիշերը ցուքայց նրանք մի սարսափելի համերսուածուածու էին, անշառի, քարագած, քարագած, իրան

չով տաքացնում էին սառած ձեռքերը:
պատճառը, որ Քհօսա-Մուխտարը շա-
վագվզում էր, բայց օդուտ չէր ստանում:
Որսկան շան հոտառութիւնը այս անդ
տարեալ տանջանք էր դառել Ստամբուլ
վաճառանոցի ներկայացուցչի համար: Նա
որ պիտի լինի որս, ճանաչում էր լսարդ

տուն, ուր «լաւ կտորներ» կային: Այս
նա շատ առատաձեռն էր, անգաղար պ
էր իր գրամները, փող էր բաժանում զին
քին և ուղարկում էր նրանց իր նշանակա
րը: Բայց ամեն տեղ մի և նոյն էր կր
Նա մնում էր գրառմ, ծածկվում էր, ի
ւրիները ներս էին մանում, ջարդում է
մէջ եղածներին, բայց սրանց բերանը չէ
վում. և ոչ ոք տեղից չը վերլացաւ, որ լ
իսը պատելու համար ցայց տայ թագցա
ծը: Մի քանի աներ, ուր կային շատ լա
ներ, այդ գիշեր մի քանի անգամ ենթար
զինուորների բռնութեան, բայց էլլ վե
պինդ պահեցին իրանց գաղտնիքը: Մո
գժվում էր այդ՝ նմանը չը տեսած անշաջո
նից. իւրաքանչյուր զրուշ, որ նա տալիս
ւորիներին, աւելի և աւելի գրգռում էր
գահութիւնը: Նա պատրաստ էր ընդուն

ապթին, տիկին Սիրանոյշ Երասլայի
կօմիկի պիտի զլխառոր կանացի տիս
յացնելը իր համար անյարժար էր
Պէտք են Փօրժ Օնէի մելօդրամանեւ
տիկնոջը կօմիկական գերեր հածելի չի
բարձր մաս անառ ու Առամենան մօռ

թող ը մոտանայ, որ Ազգանահան Վոկի
անդամ խաղում էր, ապացուցանելու
է, զանդի համար ը կայ գլխաւոր և եր
հոգեկան վիճակը այլ նրա առաւելուի
յանում է հոգեկան վայրկեանների
գելքարուեստական նկարագրութեան
թու բ ե ա ն, մեր կարծիքավ սասափկ
կան զրիմ էր ընդունել քօրժ-Դանուէ
Հազիւ թէ այդ աստիճան զգուելի
ունենար բարօնեսայի վրա պատկվող
նը խաղում էր զիտակցօրէն և աջող
րեց յայնի ձևով ըմբոնած տիպը:
էր աղախնի գերում տիկին Աւետեան
խուժութեամբ կատարեց իր դերը: Ա
վլոյք՝ զը Սթանովյլին, իսկ օրիորդ
տիկին դը Սթանովյլի գերում: Տէր-
վողընիւք բաւական աջող անցաւ. ի
րելիք էր նկատելու տիկին Սէլլիքեան
կեանքի վերաբերեալ պիէսի մէջ ա
կարող է խաղալ: Պ. Յարութիւնեան
գերը թոյլ կատարեց. Կօմիկական դ
թէ աջողվեն նրան:

Դեկտեմբերի 3-ին հայոց գերասանալը, ի նպաստ ար Աղայեանի, ներկայապիւս, «Անպատճեներ» թովքտափի, Մուրագբէգեանի: Այդ ներկայացումը բնալ խայտառակութիւնն էր: Խալի պիտիս է, կեանքի պատկեր՝ Մբական տեսարաններով, բայց խաղը ձան թոյլ անցաւ, որ ոչ մի տպաթողեց և նոյն խոկ շատ շատերը ջպիտիսի միտքը: Վկատելի էր, որ պէտք մեր գերասանների թէ սյժերից (բացի օր Ախաչեան և տիկ, Զարեկարելի էր նրանց ներել բայց ինչ գերերը չը գիտէին և այնպիսի ան թոյլ տալիս, որ մարդ մնում էր բնենքիցիանս պ. Աղայեան իր գերեկցելի նրա խաղի զանազան վայրկանացումն հակասում էին. գերը ջման ճառով անձոռնի բացականչութիւնն ունում և առհասարակ այնպիսի ելլի խօսում, որ շատերը փոխանակ ընտառիները քաշ էին գցել և հազիւ իրանց ջերը: Մենք խորհուրդ կը նին, որ երբ նկատում է թէ որ և է բից բարձր է, համեստութեամբ նրէ փոքրիկ գերեր կատարել աջողուատասու գերեր՝ խայտապիտիս նորհուրդ նա, որ եթէ նա գրամական մասնաւութիւնը կատարել է այս գործութիւնը:

յդ էր շափում են նրան, զրոշմելով նրա
ունակ զին պղնձի գոյն, այն ժամանա
զգուանք է պատճառում...
մ կա- Բայց մեծ է ուղղահաւասարի
մեծ ևլի մեծ է ուղղահաւասարի Ալ
լիտէր աշխարհում մարգարէի ստրուլը և
նչիւր մըրը փառիշան է: Կրտ զօրքերը

Տանսապարհ ունեին. գեռ չատ գիւրանց առաջ և Մուրադ աղայի խորը յոյս ունէր, որ գեաւուրները սքմն զգոյշ և խորամանկ չէին լինեւաթմնոցում։

Այդ յօյտով էլ նա միւս օրը ձկաւ զօրքերի հետ։

Առաւոտ էր, գեռ արեգակ չը կնոցից քէափ հարաւ տանող ճանաւարածութեան վրա բոլորովին մշատ էր նեղ ու անձուկ և մարդկանքի խմբերը կուտփում էին միմեանց կացնում էին իրարանցումը. բանց լցրել էր բոլոր ձորերը և խուլ արտավիս սարերում։ Մուխտարը այծովի մէջ հեշտութեամբ գտաւ տեղ. դա վերջապահ խումբն էր, էր ֆէմի-փաշան։ Այդտեղ էր և Ա

առաջին նակարագում է, յանձ առնի փաքքիկ դերեր, ո-
րովինետև լուրջ դրամատիկական գերեր կատարե-
լով՝ հասարակութիւննը անխիղճ կերպով տան-
չում է: Օր, Ախաշեանը բաւարար կերպով կա-
տարեց իր գերը, բայց ոչ այնպէս, ինչպէս կա-
րող էր և այդ՝ նորհիւ ու. Ազայեանի թոյլ
խաղի. գերակատարի աջողութիւնը կախված է
մասամբ և միւս գերակատարներից: Ամենամեծ
աջողութիւնը ունեցաւ տիկ. Զաբէլ: Մասցած-
ները նախառեցին պիտօսայի տափալմանը: Նոյն
խկ սկինարիւսը այդ երեկոյ թոյլ էր իր պաշտօնի
մէջ: Ներկայացումը սովորականից շատ ուշ սկզբո-
վեց և առիթ տուեց հասարակութեանը զանա-
գան բացցարութիւններ տալ: Աւելորդ չենք հա-
մարում պարզել այս հանգամմանքը ու յայտնել՝
որ գրա պատճառը, ոչ թէ օր. Ախաշեանն էր, այդ
մի քանի բեմական պակասութիւններ, որ կա-
ռավարիչները աւելորդ էին. համարել սկսարա-
տել, որովինետև սովոր են եօլլա տանելուն: Եւ
այդ եօլլա տանելն է, որ հայոց հասարակութիւ-
նը հետպետէ հիստուփակամ, աւելորդ է համարում
յաճախել հայոց թատրօն, որովինետև էսթէթիկա-
կան ոչ մի բաւականութիւն չէ զգում, խկ աղ-
դափարաբար բուրփիներ վճարել և գրա հետ միա-
սին հիւանդանալ՝ ամենքը չեն ցանկանայ:

Ս. Մուր.

Դեկտեմբերի 2-ին

Նորերս Գանձակի գաւառի Շամփեքլի գիւղում պատահեց մի սարսափելի եղեննազործոթիւն, որը սպանոթիւններով ու աւազակոթիւններով հարուստ մեր գաւառում անզամշատ բացափիկ կարելի է համարել: Զափար-Ղուլի-բէզից նրա 16-ամեայ աղջկան կնութեան է ողում նրա համազիւղացի Մեհաբն, որը բացասական պատասխան է ստանում աղջկայ ծնողից: Երիտասարդ թուրքը վճռում փախցնել սիրած աղջկան ու բանութեամբ ամուսնանալ նրա հեա: Անցեալ նոյնմերի 20-ին, գիշերը, նա հինգ սպառազինված ընկերների հետ միավորի յարձակվում է Զափարի տան վրա, վշրում կուռք մտնում ներս ու դուրս քաշում քնանա աղջկան անկողնից և ընկերների հետ միասին իսկոյն անհետանում գիւղից: Աղմուկն ու իրարանցում ընկնում է գիւղը: Աղջկայ հայրը մը քանի գիւղացիների հետ ընկնում է նրանց ետեղից: Շուտով դրանց օգնութեան է գալիս աղջկայ իսկական փեսացու: Ահմեղը, որին Զափարը վազուց խոստացած է վնում՝ իր աղջկայ կնութեան տալ: Ահմեղը առաջինն է համնուածարագործների ետեղից, բայց իսկոյն հրացանազարկ է վնում ու չնչասպառ վայրը ընկնուածից: Փախցնողները տեմնելով որ կարող են իրանց գոհը վերջի վերջոյ ձեռքից կորցնել հրացանի ու վաշոյնի մի քանի հարուածներու սպանում են իսեղճ աղջկան մերձակայ ձորու-

Երբ զարցալցու, բաւական հռոացաւ բանակ
ժիսը և հրամանաստարը ձանապահ ընկա
Մուխտարը առաջ քչեց իր ձին և ամեն կեր
աշխատում է արժանանալ փաշայի ուշադրու
թեան: Բայց փաշան այս առաւօտ միայն Սիւլվ
ման բէկին էր տեմուռմ:

Երկուն էլ հիացած էին միմեանց վրա: Բէ¹
հիացմունքը սկսել էր երեկ երեկոցեան, այն ր
այէից, երբ ծերունի փաշայի բերանից լսեց ի
ինչ փառք է իրան սպասում: Իր որդիփակա
յարգանքը և նորհակալութիւնը նա յայտն
նրանով, որ ընծայեց փաշային իր սեփական գ
ղեցիկ նժոյգը: Խոլ առաւօտեան, ճանապարհ ըն-
նելուց առաջ, մատուցեց նրան մի քսակ սկզ
այն՝ որ սոսցել էր Քէօսա-Մուխտարից: Եւ փ
շան չէր կշտանում նրա հետ խօսելուց: Երկու
ճանապարհ դնացին նրանք, բայց քաղցր խօս
անհատում էր: Վերջապէս եկաւ և հրաժեշ
ժամը խումբը կանոն առաւ, խոլ ֆէհմի փաշ
ովինչ պատիւ չը ինայեց իր «որդուն»: Վեր
նա բացականչեց.

—Այժմ Ալլահը քեզ հետ, Սիւլէյման-փաշա:
Դա չափաղանցութիւն էր: Որքան գորեեկան
ցանկալի լինէր այդ տիտղոսը, որ առաջին ա
զամ էր կպչում Սիւլէյման անուան, բայց ըէ
շփոթվեց, կարծես վիրաւորանք զգաց:

—Մի նեղանար, որդի, ես երեխայ չեմ և չ
լսու գիտեմ թէ ինչ եմ ասում: Ինձ համար մ
բախտ է այն, որ ես առաջին անգամ, այսքա
մարդկանց մէջ քեզ անուանում եմ փաշա: Ս
ժամանակ, երբ ամենքը կանուանեն քեզ այդպի
ես հեռու: Կը լինեմ այս տեղերից, նստած
տանը, ծովի ափին: Ուրիշն էլի ասում եմ.
լահը քեզ հետ, Սիւլէյման-փաշա...
(Կը շարունակմէ)

